

ISSN 1728-7847

Абай атындағы Қазақ ұлпық педагогикалық университеті Қазақский
национальный педагогический университет имени Абая

ХАБАРШЫ ВЕСТНИК

«Психология» сериясы

Серия «Психология»

Series "Psychology»

№2(51), 2017

ХАБАРШЫ ВЕСТНИК

«Психология» сериясы

Серия «Психология»

Series "Psychology»

№2(51), 2017 *

Алматы, 2(117

БАС РЕДАКТОР

Намазбаева Ж.И. – психология ғылымының докторы, профессор

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ

Михайлова Н.А. - PhD докторы, гонорар-профессор (Германия); **Нагибина Н.Л.** - PhD докторы (Германия); **Ермеигаева А.Р.** - психология ғылымдарының профессоры; **Ибраимова Ж.К.** - психология ғылымдарының кандидаты, доцент.

ЖАУАПТЫ ХАТШЫ

Косшыгулова А.С. - психология магистры.

Қазақстан Республикасының мәдениет және ақпарат министрлігінде 2009 жылы мамырдың 8-де тіркелген №10103 -Ж Шығару жиілігі - жылына 4 нөмір. 2000 ж. бастап шығады.

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР

Г. Намазбаева И. П. - доктор психологических наук, профессор

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

С. Михайловка А. - Доктор PhD, гонорар-профессор (Германия); **Нагибина Н.Л.** - Доктор PhD (Германия); **С. Ермеигаева Р.** - науки психологии ~ - профессор; **Ж.К.** - кандидат психологических наук, доцент.

ОТВЕТСТВЕННЫЙ СЕКРЕТАРЬ

С. Косшыгулова С. - магистр психологии.

В Министерстве культуры и информации Республики Казахстан в 2009 году зарегистрирован 8 мая 2014 года №10103-Ж Частота выдержки-4 номера в год. 2000 г. в отпуске или в командировке.

Зарегистрировано в Министерстве культуры и информации Республики Казахстан 8 мая 2009 г. №10103-Ж Выходит с 2000 года. Периодичность - 4 номера в год.

EDITOR IN CHIEF

Namazbayeva Zh.I. – doctor of psychology, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS

Mikhaylovka S. A. - Doctor PhD, royalties, Professor (Germany); **Nagibin N. L.** - PhD (Germany); **Eremeyev S. R.** - the science of psihologii ~ Professor; **Ibraimova G. P.** - candidate of psychological Sciences, associate Professor.

EXECUTIVE SECRETARY

Koshegulov S. S. - master of psychology.

In the Ministry of culture and information of the Republic of Kazakhstan in 2009 registered on may 8, 2014 №10103-F Frequency of exposure-4 times a year. 2000 on vacation or on a business trip.

кажет. Мұғалімнің ең басты міндеті - шәкірттердің шеттілін үйренуге ұмтылысын көтеру, ол үшін шәкірттердің сабақ тақырыбына қызығушылықтарын үнемі қолдау болып табылады.

Түйін сөздер: шеттілін ерте үйрену, оқыту әдістері жаңашыл технологиялар.

МРНТИ 15.31.31

Ж.К. Ибраимова¹

*'Абай атындағы қазақ ұлттық педагогикалық университеті,
Алматы қ. Қазақстан*

ЖАС ӨСПІРІМ БАЛАЛАРДЫҢ АГРЕССИЯЛЫҚ МІНЕЗ ЕРЕКШЕЛІГІНІҢ ПАЙДА БОЛУЫ

Бұл мақалада қазіргі жасөспірім балалардың ая рессиялық мінез-құлық ерекшелігінің пайда болуы және оның себептері жайында айтылады. Ерте жасөспірімдік жаста ұлдарда физикалық агрессия яғни тікелей агрессия күш көрсету агрессиясымен басым болатындығы, ал қыздарда

КӨӨШЕСЕ БІРАЛДЫ ШАРАСЫНА КӨПТЕП КЕЗДЕСЕТІНДІГІ, ОНЫҢ ІШІНДЕ ТІКЕЛЕЙ НЕМЕСЕ ЖАНАМА ТҮРІНДЕ,
дегенмен ортақ түрде жанама агрессия байқалатындығы салыстырмалы түрде көрсетілген.

Сонымен қатар бұл мақалада агрессивті мінез-құлықтың тағы бір түрі, кейде жасөспірімдерде де ішінара кездесетін, аутоагрессивті мінез-құлық, яғни өз-өзін құртушы агрессия жайында да айтылады. Қазіргі жасөспірімдер арасында агрессия құбылысын түсіну үшін олардың жеке өзін-өзі бағалауы ғана емес. сондай-ақ бағалау процесін талдау мен рефереттік тұлғалармен берілетін сырттай бағалау да қарастырылады.

Түйін сөздер: агрессия, агрессиялық мінез-құлық, аутоагрессивті мінез-құлық, жасөспірімдік кезең, тікелей және жанама агрессия, өзін-өзі бағалау өзін-өзі реттеу.

Зерттеу жұмыстары көрсеткендей агрессиясы бар балалар мен агрессиясы жоқ балалардың аналарымен тығыз байланысы әр түрлі болады. Бұған себеп агрессиясы бар балалармен агрессиясы жоқ балалардың ата-аналарымен қарым-қатынасын сәйкестендіру жұмысы болды. Нәтижесінде агрессиясы жоқ балалардың ата-аналарымен байланысы агрессиясы бар балаларынан салыстырғанда көбірек екені анық болды. Алайда бұл тапқағы айырмашылық дәрежесі анасымен де, әкесімен де көптеген күшті айырмашылықтар бұл екі таптада әкелерімен байланысты болды, олардың аналарымен қарым-қатынасы айқынырақ болды, яғни 2 топта аналарына жақын балалар болды. Біздің ойымызша, соңғы факті жасөспірім балалардың анасымен қарым-қатынасының маңыздылығын, әлеуметтік қарым-қатынастың тағы бір көрінісі ретінде түсіндіруге болады. Әрине анасымен қарым-қатынасының бұзылуы барлық түрінде емес. тек ауыр тұлғалық дамуының бұзылыстарын да кездеседі. Бұған себеп тағы да зерттеулердің нәтижесінде көрсеткендей, балалардың әкесі мен достарына деген қарым-қатынасында, анасына деген қарым-қатынасы оң нәтиже көрсетті.

Агрессияның әртүрлі құрылым формалары жастық және жыныстық ерекшеліктері туын- дайды. Ерте жасөспірімдік жаста ұлдарда физикалық агрессия басым болады. Ал, қыздарда айқын белгіленбеген. оларды жанамалық формадағы агрессия байқалады

Қыздарда көбінесе вербальды агрессия көптеп кездеседі. оның ішінде тікелей немесе жанама түрінде. дегенмен ортақ түрде жанама агрессия болып табылады, ал ұл балаларда тікелей агрессия яғни, күш көрсету агрессиясымен көгітеп кездеседі.

Семенюк ми зерттеулері бойынша 10-11 жастағы жасөспірімдер күш көрсеті? агрессия- сын көрсетсе, ал 14-15 жастағы жасөспірімдерде бірінші орында жанама агрессия кездеседі. Яғни, жанама деп күш көрсететін агрессия нақты осы 14-15 жаста болады [1].

Сондай-ак 10-11 жаста түрлі агрессиялар арасында әлсіз түрдегі агрессиялар кездеседі. Яғни, олардың агрессияны көрсетулері әртүрлі болса да, айырмашылықтар айтарлықтай көп емес

Бірақ, зерттеулер бойынша 12-13 жастағы ұлдарда және қыздарда осы формадағы агрессияның жағымсыз жағы айқын білінеді. Ескерту, Басса-Дарке тұжырымдамасы бойынша дұшиандылық агрессиясы беделділерге қарсы бағытталған.

Екінші орында жас кезеңдері көрсетілген, жиі кездесетін ұлдарда физикалық агрессия, ал қыздарда вербальды агрессия байқалды.

Ал, ерте жасөспірім шақта (14-15 жаста) ұлдарда жағымсыз және вербальды агрессия үстемді болады, ал қыздарда вербальды агрессия үстемді формада байқалады. Сондай-ак, жасерекшелігіне қарамастан ұлдардың агрессивтілік деңгейі қыздарға қарағанда басым болады.

А.А. Реан зерттеулері көрсеткендей жасөспірімдердің физикалық агрессиясы 14-17 жаста басым болады [2].

Көрсетілгендей ішінара өзін-өзі бағалау, қосбасшылық қабілеттері және өзін-өзі бағалауы менменшілдік агрессиялық формада байқалады.

14-17 жастағы жасөспірімдердің жас ерекшелігінің агрессия деңгейі зерттеу кезінде анықталды. Күтілмеген және болжам зерттеулері алынды, соның ішінде нақты, анық және мінез сипаты қозғалысымен мықты байланыста және агрессияның әртүрлі көріністері болды. «Қозғалыс» вербальды агрессия, тітіркенгіштігімен, кенеітегі агрессия және де жанама агрессия түрлері кездесті.

Белгілі болғандай, негізгі орталық - тұлғаның қозғалыстық импульсивті мінез-құлқының көрінісі. Барлық сойлеу мәдениеті және олардың мінез-құлқы едәуір шамадан тыс негізделмеген логика. өз мінез-құлқтарын рационалды емес бағалайды, импульсивтік, инстинкті және бақыланбайтын ауыр түрінде жүргізеді. Әлеуметтік өзара іс-қимыл аямағанда, олар үшін қарым-қатынас төмен тозімділікке тән. Бұл көріністе коррекциялық тәуелділіктерінің ұсынысы кездейсоқ емес және әбден қисынды. Күтпеген нәтиже болады. бір мәнді анық орнатылған және «демонстративті - агрессия» жұпта қарым-қатынас... құрылымының іс жүзінде толық ұқсас «қозғалыстық-агрессия» екендігінде.

Айырмашылық күрлымының байланысты емес, тек олардың күшінде «Демонстративті: вербальды агрессия онжақты керемет, тітендіргіштік,терікті агрессия, жанама агрессия [3]. Нақты және көгі жанжалды байланыс демонстративті тұлғаның агрессия шын мәнінде. ол кенеттеі! пайда болады. Оған орталық сондай-ак дәлелді құлақ моделінің маңызды ерекшеліктері болып табылады. белгілі болғандай, агрессия емес, жәнеде басқада мінез ерекшелігі. Бұл ерекшелікке демонстративті тұлға дәстүрлі қажеттігін қамтитыны және әрдайым әсер қалдыруға ғырысады, өзіне кәңіл аудару, назарда болуы. Осы мінез-құлп: элементті өз-өзіне данқты қабылады, өзі туралы айту, оқиғалар яғни бұл тұлға назарда болғандығын көздейді. Алынған мәліметтерге байланысты «демонстративті агрессия дәстүрлі кезқарасты кеңейтеді және демонстративті тұлғатуралы, демонстративті мәселелер мінез-құлпқа басқа қозқараспен қоруге мүмкіндік береді.

Басқа жағынан. осы деректерді қорығы тағы бір дәлел. бұл агрессия және: агрессивтілік күрделі тұлға болып табылады және мінез-құлп феномені, себеп-салдарының табиғаты қандай екенін бір сінаттау екі талай, бір өлшемді, тым болмаса және ішкі дәйект моделінде пайда болады.

Жасөспірімділік жаста. ұлдарда және қыздарда жас кезеңіндегі жоғары және төмен: агрессияның көріністері байқалады жәнеде психологтар бекіткен, агрессияның екі көрінісі. 12 жас және 14-15 жас, Ал. қыздардың екі шыңдары бар: 11 жас және 13 жас.

Ұлдар мен қыздарда күрлі агрессивті компоненттерді салыстыру дәрежесін қорығы: арлық тікелей физикалық және тікелей вербальды агрессияға жақын. Осылайша. әдетте аз критерий бойынша агрессияның артықшылығы көрсетті. Олар: «вербальды: физикалық».

Зерттеушілер пікірі бойынша төбелесті ең кіші інілері немесе сіңлілері бастайды. Оның устіне 1 суретте көрсетілгендей егер ата-аналар ешқандай баланы жазаламаса, балалар сирек агрессивті мінез-құлықта болады және үлкендерді жазаласа жиі агрессивті мінез-құлықта болады және үлкендерді жазаласа жиі агрессивті мінез-құлық көрсетеді. Қорыта келгенде, жазалау-агрессия ықтималдығын арттырады. Ситуациялық қалыпта агрессия баланың балалық шағында ата-анасының агрессивті мінез-құлқы арқылы жүреді, егер қалыпты реакцияларының бұзылуы дамыса, олар агрессияшылықты жүзеге асырады. егер бала өзін сүймейтін жағымсыз ортада өмір сүрсе қажет нәрсесін бермесе, онда қауіп қатерлі және әлемге деген дұшпандық сезімін қалыптастырады. Зерттеушілер анықтағандай үлкендер балалардың жасаған қателіктерін агрессивті мінез-құлықтарын айқын айқындамай жазала- са, бұл баланың тұйықталуына алып келеді және әлеуметтік қолайлы өмір сүруіне өзін-өзі бақылауы қалыптаспайды. Бұл балалар албырт және қиын жағдайларда агрессивті болып келеді.

Мінез-құлықтың агрессивті нысандарын дамытатын елеулі факторы: достарымен өзара қатынасы болып табылады.

Балалар басқа балалармен өзара іс-қимыл кезінде әртүрлі мінез-құлық модельдерін үйренеді. Жеке құрдастарымен қарым-қатынас кезінде агрессивті мінез құлықтың әртүрлі нысандары пайда болады.

Құрдастарымен ойнау барысында әртүрлі агрессивті реакциялар (мысалы қол жұмсау және балағаттау) беріледі. Әртүрлі итеру, бір-бірін қуу, мазақтау, тебу, бір-біріне зақым келтіретін шулы ойындар - шындығында агрессивті мінезді оқытудың салыстырмалы қауіпсіз тәсілі болып табылады. Балалардың ойынша оларға осындай шулы ойындар ұнайды және олар осындай ойындарда сирек жаракат алады.

Мектепке дейінгі мекемелердегі балалардың жалпы зерттеулеріне сүйенсек құрдастары- мен жиі байланыс, одан әрі агрессиялық байланыс болуы мүмкін. Әлеуметтік оқыту те- ориясына сәйкес құрдастарымен сөйлесу және ойнау балаларға агрессивті реакцияларды үйренуге мүмкіндік береді. Бұл зерттеулер мектепке дейінгі мекемелерге баратын балалар- ды зерттей отырып алынған. Мысалы, зерттеулер барысында мектеп алдында бес жыл бойы балабақшаға барған балалар, балабақшаға кеш барған балаларға қарағанда агрессивті мінез құлықты болады. Бұл деректер әдетте әлеуметтік оқыту теориясына сәйкес түсіндіріледі.

Ғалымдары философиялық иоэзиялық және діни тұрғыдан бас қатырып келеді. Бірақ біздің жүзжылдығымыздағана бұл мәселе систематикалық ғылымиізденіс болып қалды. Агрессияның саны кең, сондықтан біз басты екі бағытқа жүгінеміз.

Біріншісі, бастысы біз өзіміздің адамзаттың проблемасы агрессия.

Екіншіден, еңбастысы адамның агрессиясын әлеуметтік иозициясын келтіруі..

Үшіншіден, өзін-өзі бекіту қажеттіліктерін қанағаттандыру тәсілі ретінде және қорғаныс мінез-құлық сияқты кейбір адамдар пайдаланатын агрессия. «Агрессияны» - құбылыс ретінде қарастырып, әртүрлі жас кезеңдеріндегі оның себептерін түсіне қарау маңызды бо- лып отыр. Әдетте жасөспірімдердің агрессия, қорқыту іс-әрекеттермен, 4-6 жас агрессия себебімен балалардың жиі сөз сөйлейді жанжалдың інілері, апа немесе әріптестерімен ойыны бойынша. Ал, 8 жастан кейін балаға әсер етіп бастайды теледидар, кино, детектив түрлі агрессияға тола. Мектеп оқу уақытында балалар уақытын теледидар алдында өткізеді. Осы уақытта олар көреді, орташа 13 мың өлтірілген жағдайларды тағы басқа зерттеулерде 70 жылдардың қояды. балалар көрген теледидардан көптеген актылар зорлық-зомбылық көп бейім агрессивті әрекеттер көру оларға мүмкін емес.. Бар және басқада ғалымдардың ұстамы санайтын бұл сөзді өз сезімдерін экран алдында береді және балаларға мүмкіндігі сол «қуаттануы» осылайша, азаяды олардың агрессиясы көбейеді. Полемика, орістетілген айналасында осы мәселені көрсетеді. Теледидардан көрген зорлық-зомбылық баланың жеке тұлға ретінде қалыптасуында үлкен рөл атқарады.

Егер де топ ішінде жоғары агрессивті жасөспірімдердің - 31% жоғары бағалауға тән болса, тои ішінде агрессивті емес бағалауы екі есе кем - 15%. Осыған сәйкес, топ ішінде _____

өздерін төмен бағалайтын жоғары агрессивтілер - 25%, агрессивті емес жасөспірімдердің қамтылуы тек қана - 15%.

Жасөспірімдер арасында агрессия құбылысын түсіну үшін жеке өзін-өзі бағалауы ғана емес, сондай ақ бағалау процесін талдау мен референттік тұлғалармен берсетін сырттай бағалау қарастырылады. Мысалы. мұғалімдер мен құрдастары арасында. Егер. өзін-өзі бағалау сыртқы әлеуметтік кеңістікте өзіне тиісті қолдау таппаған жағдайда және айналады маңызды тұлғалардың өзін-өзі бағалау деңгейі субъектінің бағалау деңгейінен төмен болса, бұл жағдай міндетті түрде қарастырылуы тиіс. Дегенмен, фрустрациялық теорияның ортадоксальды өкілдері мұндай жағдайды сыни түрде келесідей тұжырымдайды. Мұндай жағдай орын алуы мүмкін емес, алайда, агрессияға алып келетіндігі айқын.

Өзін-өзі бағалауы социумның сыртқы бағалауымен салыстырғанда кикілжіңді сипатта болатын (бағалау көмегі және өзін-өзі бағалауға сай келмейді) жасөспірімдердің өз қатар-ларластарымен салыстырғанда агрессияның жоғары көрсеткіштерімен ерекшеленетіні осы бағытта жүргізілген арнайы зерттеулер көрсеткішінен көруге болады. Айтарлықтай өзгешелік жанама агрессия мен негативизмнің деңгейінен байқалады. Сонымен қоса, өзін-өзі бағалауы мен сыртқы бағалауы кикілжіңді қатынастағы жасөспірімдерге қоздырғыш, физикалық агрессия және реніш секілді агрессияның жоғары деңгейлері де тән [4].

Агрессивті мінез-құлықтың тағы бір түрі, кейде жасөспірімдерде де ішінара кездесетін, аутоагрессивті мінез-құлық. яғни өз-өзін ісүртушы агрессия. Аутоагрессия деструктивті, өзін-өзі құртушы сипатта ие. Аутоагрессияның феномені жұмбақ болып саналады. Аутоагрессия агрессия секілді «қалыпты» адам психологиясы үшін айтарлықтай қызығушылық тудырады.

Аутоагрессия феноменінің қиындығын растайтын, жасөспірім агрессиясын көпаспектілі және кең көлемді зерттеудің нәтижесі «тұлғаның аутоагрессивті паттерні» деген түсінікті енгізуімізге мүмкіндік жасады. Осылайша, аутоагрессия тұлғалық ерекшелікті, нақты ерекшелікті көрсетіп қана қоймай, сонымен қоса қалыптастырушы және әртүрлі деңгейде әсер ететін тұлғалық күрделі кешен болып саналады [5].

Зерттеулер көрсеткендей, тұлғалық аутоагрессивті паттернінің құрамына келесідей суб-блоктар кіреді: мінез-құлықтық субблок, өз-өзі бағалаушылық субблок, иытерактивті суб-блок, әлеуметтік-перцептивті субблок.

Аутоагрессивті паттернінің мінез-құлықтық субблогы. Аутоагрессия тұлғаның мінез-құлық ерекшеліктерімен көптеген нақты байланыста. Аутоагрессия деңгейі интроверсияға, педантикалыққа, депрессивтілікке, невротикаға оң әсерін тигізсе, тұлғаның демонстрация-тілігімен теріс байланыста.

Аутоагрессивті паттернінің өз-өзі бағалаушылық субблогы. Тұлға құрылымында өзін-өзі бағалау мен өзіне деген қарым-қатынас ортаңы орынды алады. Сондықтан да тұлғаның аутоагрессивті паттернде өзін-өзі бағалау блогының болуы таңданыс тудырмайды. Аутоагрессия деңгейі тұлғаның өзін-өзі бағалау деңгейімен және де оның жеке құрамдас бөліктерімен теріс байланыста. Егер тұлғаның аутоагрессиясы қаншалықты жоғары болса, онда жеке когнитивті мүмкіндіктерінің өзін-өзі бағалауы (есте сақтау, ойлау). дененін бағланауы (физикалық «Мен»). өзідігінен әрекет ету деңгейін бағалау мен әзбеттілік деңгейін бағалау да соншалық төмен деңгейде болады.

Аутоагрессивті паттернінің интерактивті субблогы. Аутоагрессия тұлғаның әлеуметтік оейімделуге мүмкіндігінің бар/жоқ болуымен, шағын ортада тұлғааралық байланыста :гетістіктің бар/жоқ болуымен байланысты болып келеді. Аутоагрессия деңгейі, біздің мәліметіміз бойынша, қарым-қатынасқа тез түскіштікпен теріс, ал үялшақтықпен оң байланыста болып келеді. Аутоагрессия, жоғарыда келтірілген мәліметтердегі байқағанымызда: - бұл өзін-өзі көмегі бағалау мен өзін қабылдау болып саналады. Бұл аталғандар қарым-қатынастағы өзін-өзі бағалау мен өзін қабылдау болып саналады. Бұл аталғандар қарым-қатынастағы өзін-өзі бағалау мен өзін қабылдау болып саналады. Бұл аталғандар қарым-қатынастағы өзін-өзі бағалау мен өзін қабылдау болып саналады.

Бұл бағалауға жеткілікті деңгейде негіз бола алады. Мұнда үялшақтықтың жоғары деңгейі; ;ен қарым-қатынасқа түскіштіктің төмен деңгейі тіркеледі.

Аутоагрессивті паттерннің элеуметтік-перцептивті субблогы. Аутоагрессияның болуы өзге адамдардың қабылдау ерекшеліктерімен байланысты болып келеді. Аутоагрессия, біздің мәлімегімізше. тәжірибе негізінде өзгелердің қабылдаудағы негативизміне қатысты емес. Аутоагрессияның деңгейі дами келе өзгелерді позитивті қабылдау тенденциясы жасөспірімдер мен жастардың мұғалімдер мен ата-анасына деген қарым-қатынастарында қатты байқалады. Аутоагрессияның деңгейі «мені өзгелер қалай көредеі» деген көрініспен теріс байланыста. Субъектінің аутоагрессия деңгейі жоғарылаған сайын, ози туралы өзгелердің ойын елестетуі теріс пікірде болады. Бұл элеуметтік-перцептивті феномен жоғарыда келтірілген тұлғаның аутоагрессивті паттернінің ози бағалаушылық субблогы- мен тура байланыста.

Қорыта айтқанда. аутоагрессия «реніш» бағанымен оң корреляцияланып, ал қалған аутоагрессияның өзге бағандарымен (зерттеуде суббағандар қолданылды) ешқандай корреляцияланбайды. Бұл агрессия психологиясы мәселелері ішінде аутоагрессия феноменінің ерекшелігін тағы бір айқындай түседі. Біздің топшышауымыз бойынша, Басса-Дарк әдістемелік концепциясында бегілі бір жеткіліксіздер байқалады. Бұл жеткіліксіздер «кінәлілік сезімі», «өз-өзін қабылдамау» концепцияларымен байланыстырылады. Өзін-өзі қабылдамау аутоагрессивті тұлғаның жалпы сипаттамасында өзекті болып табылады, ал кінәлілік сезімі аутоагрессияның тек қана бір аспектісін құрайды.

Осылайша, жасөспірімдік шақта агрессивті мінез-құлық пайда болуы мүмкін. Қыздар мен ұлдарда агрессивті мінез-құлықтың пайда болуы әртүрлі. Агрессивті мінез-құлықтың бір түрі аутоагрессивті мінез-құлық. яғни ол өз-өзін құртушы мінез-құлық болып саналады.

1. «Агрессия». Статъя. [hiIp://op!imaLi\\$I.Бу.zu/Ш/пу_енсА'у-xiIв.xhih](http://or!imaLi$I.Бу.zu/Ш/пу_енсА'у-xiIв.xhih)
2. Румянцева Т.Г. Понятие агрессивности в современной зарубежной психологии. Вопросы пси- хологии. 1991
3. Семенов Л.М. Психологические особенности агрессивного поведения подростков условия его коррекции. - М.: Просвещение, 1996.
4. Фурманов И.А. Агрессивность и ее проявления в детском возрасте. - Минск: НИО, 2004.
5. Мецераков Б.Г, Зинченко В.П. Большой психологический словарь. агрессивный поведение коррекция диагностика. - М., 2002. - 631 с.

Аннотация

Ибраимова Ж.К. - Казахский национальный педагогический университет им. Абая Особенности возникновения агрессивного поведения у подростков

В данной статье говорится об особенностях и причинах возникновения агрессивного поведения у современных подростков. В сравнительной форме даются данные об особенностях агрессивного поведения в раннем подростковом периоде: у мальчиков преобладает физическая агрессия, то есть агрессия с применением силы, а у девочек в частности встречается прямая и косвенная вербальная агрессия.

Наряду с этим в данной статье говорится еще об одном виде агрессивного поведения, которая частично наблюдается у подростков - это аутоагрессивное поведение, то есть агрессия направленная на самого себя. Для понимания природы агрессивного поведения современных подростков рассматривается не только их самооценка, но и анализ процесса оценки референтных групп.

Ключевые слова: агрессия, агрессивное поведение, аутоагрессивное поведение, подростковый период. прямая и косвенная агрессия, самооценка, саморегуляция.

Abstract

Ибраимова Ж.К. - Қазақ Ұлттық Педагогикалық Университетінің Абай «Аутоагрессивті мінез-құлықтың пайда болуының ерекшеліктері мен себептері» атты мақаласында

1 hi5 agiicic cicaiz \yiiH Ihc Геаингез апсі саизсз оі іhe етег^епсе оі а^цгезыіуе Ыеітүіог ш тосіепі асіо- Іехсепй. іп сотрагаііуе Гопп, сіаіа оп іhe characІегізісь оГ ацҒге55Iуе Ыеһауіог іп іhe earу асіоіезсепі регіосі агс йіуеп: іп Ыоуз, рһузісаі а^Ғге55Iоп ргесіотіпаіех, Іһаі І5 аҒҒгеззіоп \yiiH Іhe іізе оГГогсе, апсі іп «ігі5 іп раіТісіІаг. сіігесі апсі іпсіігесі УсҒБаІ а^Ғезыіоп оссігз.

МАЗМҰНЫ

Намазбаева Ж.Ы., Исабекова Т.Ш. Тұлғаның депрессиялық жағдайлары мәселесі	3
Әмірова Б. Ә. Ата-ананың ажырасуы жеткіншектердің эмоционалдық өрісі дамуының әсер ету факторы ретінде	10
Сарыбекова Ж.Т.,Токсанбаева Н.Қ. Кросс-мәдени ерекшеліктер мен толеранттылықты теориялық зерттеу	15
Төлеубаева М. И. Ертегілер психологиялық және әлеуметтік-мәдени кедергілер	21
Кенжебаева Т.Б.,Жақупова Д.С. Мұғалімнің мәдениеттілігі тұлғаның зияткерлік әлеуетінің сапалы даму нәтижесі ретінде	25
Мовчан Я.А. Болашақ инженерлердің лидерлік әлеуетін дамыту	33
Косшыгулова А.С. Оқу тобындағы әлеуметтік-психологиялық жағдайлар динамикасы.38 Тыныбаева Л.М. Өзін-өзі тану жеткіншек балалардың рухани-адамгерийлік тәрбие ретінде	43
Сейтенова С. С Оқушылардың шығармашылық дарындылығын дамытудың психологиялық ерекшеліктері.....	49
Берстенова А.Б, Байжанова А.А. Шетел тілін оқыту барысында психологиялық тұрғыда студенттердің сыни ойлау қабілетін арттыру	54
Айтқурманова А. А., Капышева Г.К Тәсілдері мен әдістері ерте оқыту' тілі тұрғысынан трехъязычной оқу саясаты.....	59
Нбраимова Ж.К. Жас өспірім балалардың агрессиялық мінез ерекшелігінің пайда болуы.	67
Кенжетаетаева Р.О. Жалғыз басты қарт адамдармен әлеуметтік-психологиялық жұмыстың маңызы.....	72
Кенжебаева Т.Б. Жақупова Д.С. Біртұтас педагогикалық үдеріс болашақ мұғалімдердің мәдениетін қалыптастырудың негізі.....	76
Абил А.С., Сугуралиева А.М. Ақпараттық-коммуникациялықтехнологияларды қолданудың психологиялық ерекшеліктері	84
Мусралина А.С, Накешева С.Т. 8тагі-технологиялардың қолдануы шетел тілін оқу барысындағы студенттердің психологиялық кедергілерін жеңу тәсілінің бірі	89
Сидорова Л.С. Әйелдердің ерте есею кезеңіндегі өзін-өзі жүзеге асырудағы ерекшеліктері: мәселесі және зерттеу әдістері	93
Бегалиева Н.Ү., Әліпбаева Б.М. Денеге бағдырланған терапияныңмәні мен өзіне тән ерекшеліктері.....	99
Федосова С.А. Білім шет тілін оқытудың іргелі аспектісі сөйлеу ретінде	107
Мухангалиева Ш.А., Кудасова ГЖ.Интербелсенді оқыт\ - болашақ мамандардың табысты әрекетінің кепілі	113
Дуанаева Ш.Е., Махмет М. Діни тұлғаның әлеуметтік-психологиялық сипаттамалары 18	
Касымжанова А.А., Калиева О.А. Ерлі-зайыптылардың құндылық бағдарлануы мен оның отбасындағы конфликттік жағдайларға әсерінің айырмашылықтары	122
Батпнова А.С., Кенжебаева Б.А. Шет тілі сабақтарында студенттердің танымдық белсенділігін арттыратын интербелсенді оқыт\ әдістері әсерінің психологиялық аспектілері. 128	
Ералиева З.А., Каракулова З.Ш. Тұлғаралық қарым-қатынастағы қажеттіліктерді қанағаттандыру факторларының өзара байланысы	132
Коспаков А.М. Тұлғаның жеке ерекшеліктерін тұлғаралық қабылдау дәлдігі ауқымында іану ...	136